

Jóléti attitűdök magyarázata: általános morális elvek, témakeretezés és survey-dizájn

2016-2019

Projekt záró beszámoló

I. A kutatómunka

A kutatás eredeti célkitűzései

A kutatás eredetileg a jóléti ellátásokkal kapcsolatos vélemények egyes meghatározó tényezőit kívánta vizsgálni. A kutatás terv fókuszában a szegénnytámogatásokra vonatkozó, kérdőíves felmérésekben mért attitűdök álltak. Azt feltételeztük, hogy a vélemények nem vezethetők le pusztán az önérdék és marginális zavaró tényezők eredőjeként; hanem részben bizonyos, jól körülhatárolható morális megfontolásokat is figyelembe vesznek. Azt is feltételeztük, hogy a kinyilvánított attitűdöket befolyásolják az ellátásokra és ellátottakra vonatkozó közéleti diskurzusok, továbbá maguk a kérdezési eljárások is, amelyek egyes szempontokat előtérbe helyeznek, másokat ellenben háttérbe szorítanak.

Fő célunk az volt, hogy az ellátottak 'érdemességét' érintő morális elvek, a közéleti témájú (részben média-) diskurzusok valamint a kérdezési eljárások hatásait minél jobban megértsük. Különösen a különböző hatások közötti interakciókat kívánjuk minél teljesebb mértékben feltárni. A tervezett projekt legtöbb alap kutatási innovációja az említett interakciók feltárásához kötődik.

A kutatás során a hipotéziseink tesztelésére survey-kísérleteket végeztünk, melyekben a válaszadók véletlenszerűen szétválasztott alcsoportjai más-más módon szembesültek egy-egy kérdéssel; így a társadalompolitikai kérdések prezentálásának hatását tudtuk mérni lakossági mintákon. Mindemellett már a kutatási terv kidolgozása során úgy gondoltuk, hogy a kutatás fontos részét képezik majd az empirikus tesztjeinket konstruktívan megkérdőjelező elméleti elemzések és viták.

A kutatásban egyszerre kívántunk módszertani és társadalompolitikai relevanciájú kérdéseket megválaszolni. Azt kívántuk megmutatni, hogy ebben a témában különösen összefonódnak a survey-módszertan és a társadalompolitikai diskurzus dilemmái.

A vizsgálat kérdéseinek bővülése

A vizsgálat során újabb és újabb elméleti, empirikus és módszertani kérdések merültek fel. Tekintettel a projekt alap kutatási jellegére, és a rendelkezésre álló kutatási kapacitásokra, nem zártuk ki az újabb kérdések vizsgálatát. Nevezetesen:

- a morális elvek és preferenciák elméleti vizsgálatában a morális döntések általános kérdéseit is elkezdtük vizsgálni;
- a szegénységgel és segélyezéssel kapcsolatos attitűdök vizsgálata mellett más közpolitikai kérdések, és más egyenlőtlenségi viszonyok vizsgálatára is sor került;

- a keretezési hatások vizsgálata kiegészült előfeszítési (priming) elemzésekkel valamint az identitás szembetűnőségének vizsgálatával is; továbbá
- a módszertani elemzésekben a kérdőív dizájn mellett a hipotézis-tesztelések dizájnjával is foglalkoztunk.

A vizsgált témák bővülésével párhuzamosan bővült a kutatócsapat is. Három kutató csatlakozott a pályázathoz a projekt közben, és további három doktorandusz vett részt a projekthez kötődő elemzések elkészítésében és publikálásában.

A kutatási munka kezdetei: A szakirodalom áttekintése

A munkatervnek megfelelően

- azonnal elkezdtek, havi rendszerességgel folytattuk és dokumentáltuk az elméleti és módszertani műhelyvitákat (tervezetnél szélesebb közreműködői körben);
- még 2016-ban felállítottuk a projekt önálló honlapját ([itt elérhető](#)), ahol a fontosabb projekteseményekre vonatkozó információkat, írásokat és adatokat tesszük elérhetővé; továbbá
- 2016-ban az MTA TK Kutatási dokumentációs Központ regisztrálta a projektet (<http://openarchive.tk.mta.hu/378/>), és biztosította a letisztázott anyagok későbbi archiválását.

Mindemellett, a felmerült újabb kérdések nyomán, az eredeti munkatervtől eltérően újabb feladatokat végeztünk el. Nevezetesen:

- A pályázat szakirodalmi háttérének kritikai értékelése nyomán a morális megfontolások természetéről illetve a módszertani kérdésekről és kísérletekről nem egy-egy műhelyvitát rendeztünk, hanem két, több hónapon át párhuzamosan futó vitasorozat keretében dolgoztuk fel a legfontosabb kutatási eredményeket. Ez több, előre tervezett témát kiszorított a műhelyvitákról, és késleltette a kérdőívek operacionalizálását. Az alaposabb átgondolás több változást implicált.

A kutatás kérdéseit megvitatók körének tágítása, együttműködés a pályázatban nem szereplő kutatókkal

A pályázatban résztvevő kutatókon kívül többen bekapcsolódtak a vitákba, köztük néhányan a kutatás menetét érdemben befolyásoló kontribúcióval. A pályázatban még nem szerepelt, de két hallgató 2016-ban indult doktori munkája kapcsolódott a kutatáshoz, és két, a kutatáshoz kapcsolódó diplomamunka is született már a projekt első fázisában.

A kutatási kérdések megvitatásába (és kérdőívek kidolgozásába) bekapcsolódó, pályázatban nem szereplő kollégák (16 fő)

- Tardos Róbert: pályázat kritikai áttekintése, részvétel elméleti vitákon, felkért hozzászóló projekthez kapcsolódó októberi MSZT-konferencia szekcióban.
- Önálló kutatási téma (egyedülálló anyák iránti szolidaritás és témakeretezés): Herke Boglárka doktorandusz (BCE), még idén csatlakoztatjuk a projekthez.
- Diplomamunka és vinyetta-tervezés vagy –elemzés, és később részvétel publikációban: Naszályi Natália (ELTE), Tamássy Réka (BME),

- Kutatási együttműködés első adatfelvételben: Rosta Gergely (értékek mérése), Hajdu Gábor (keretezési kísérlet)
- Módszertani műhelyvitákon előadott: Németh Renáta, Stefkovics Ádám doktorandusz (ELTE), továbbá összegzéssel, tanácsokkal segített: Barna Ildikó, Kisfalusi Dorottya (később csatlakozott a projekthez).
- Gender vonatkozású kísérlet kidolgozását velünk megkezdték: Dóczi Melinda, Fodor Éva, Réz Anna.
- Elméleti előadás készítése a projekt témájához kötődő októberben esedékes MSZT konferencia-szekcióhoz: Szabó Gabriella (később csatlakozott a projekthez)
- Alkalmi résztvevő elméleti vitá(ko)n: Samu Flóra doktorandusz (BCE), Szabari Vera.

A kutatás menetét befolyásoló tanulságok a diszkussziók nyomán

- A kutatás nulladik napján 2016 szeptember 30-án tartottuk a tervezett kritikai áttekintést (a BME-n). Felkért külső hozzászóló Tardos Róbert volt, aki hiányolta Haidt és Schwartz értékelméleteinek feldolgozását. Haidt morális alapok elmélete új megvilágításba helyezi a marginális csoportok iránti szolidaritás alapjait. A pályázat tartalmazta a legfontosabb kutatási központokból a pályázat írásáig publikált, és legtöbbet hivatkozott felméréseket. Azonban a következő hónapokban végzett áttekintés meggyőzött minket arról, hogy Haidt modellje új perspektívákat nyithat marginális csoportokat segítő politikák elutasításának megértésében (pl. a “tisztátalansággal” szembeni ösztönös undor-érzületen keresztül). Ennek megfelelően terveztük és tervezzük kérdőíveinket. Ez marginális csoportok iránti szolidaritás témájában most a figyelem középpontjába kerülő megfontolás.
- A pályázat “Stream A” irányhoz tartozó döntés- és játékelméleti alapokon nyugvó elemzések előkészítésekor a projekt szempontjából izgalmas elméleti kihívásokkal találkoztunk: a játékelmélet olyan módosításával, amely a keretezés (framing) jelenségét próbálja kezelni társas szituációk értelmezésekor. Az irányzat feldolgozása több időt és intellektuális ráfordítást igényel, és ezért előresoroltuk a könnyebben operacionalizálható elméletek megvitatását (ld. fent), és a “Stream A” empirikus vizsgálatait hátrébb sorolódta, és a projekt során elsősorban az elméleti elemzésekre koncentráltunk.
- A fenti vitákban körvonalazódott a projekt tagjainak a hagyományos érték- és erkölcs-elméletekkel szemben kritikus álláspontja. Ennek nyomán elemzéseink a csoportkötődések érték-megnyilvánulásokban játszott szerepét hangsúlyozzák. Mindeközben lezajlott a tervezett keretezési kísérletek többsége. Eredményeink a szűkebb társadalompolitikai kérdésekben, és azokon túl is megmutatták, hogy az emberek kinyilvánított értékrendje a témák prezentálásával, és különösen csoportkötődések előhívásával manipulálható. Számos eredményünk a fentiek nyomán arra is rámutat, hogy a kérdezési módra még stabilnak tűnő attitűdök is érzékenyek.
- Az empirikus elemzések előkészítésekor – tudomásunk szerint a hazai szociológián belül elsőként – arra jutottunk, hogy társadalomtudományokban is lehetséges a

klasszikus hipotézis-tesztelés szabályait betartva, az utólagos „adatbányászt” elkerülve, a hipotéziseket előre nyilvánosságra hozva ("pre-regisztráció") innovatív eredményeket elérni. Ezzel összhangban, a nyitott tudomány követelményeinek megfelelően szerveztük meg adataink és hipotéziseink közzétételét és archiválását.

Az empirikus felmérések

A kapott magas árajánlatok nyomán feladtuk azt, hogy felmérésenként állapodjunk meg az online adatfelvevő cégekkel. Ehelyett hosszasan alkudozásba kezdünk egy, az összes adatfelvételt magába foglaló csomag feltételeiről.

Kevés cég rendelkezik demográfiai reprezentativitásra törekvő online lakossági felméréshez megfelelő adatbázissal. Két cégtől kaptunk tartalmilag és árban is elfogadható ajánlatokat (NRC és Kutatócentrum). Azonban az első felmérésekhez adott árajánlatok az általunk megadott peremfeltételek mellett drágábbak voltak az előzetesen kalkulálnál (a kalkulációk egyszerűbb kérdések legolcsóbb ajánlataiból indultak ki – ezekben rövidebb kérdőívek voltak, könnyebben összeszedhető, kisebb minták, továbbá kevesebb megkötés társadalmi eseményekhez kapcsolódó ún. természetes kísérlet típusú mintavételekkel kapcsolatban). Ezért átalakítottuk az ajánlatkérést, és több körös versenyztetési-alkudozási folyamatban a kutatás összes adatfelvételére kértünk egy kedvezményes csomagajánlatot. Így végül az adatfelételre szánt pénzből az eredeti ajánlatok alapján várható 4-5000 főről 8000 főre emelkedett a lekérdezhető emberek száma. A legjobb ajánlatot tévő, és egyébként is a legjobb válaszadói panellal rendelkező NRC-vel el is kezdtük az együttműködést. Végül 2017 közepén lezajlott az első 1000 fős online adatfelvétel, és 2018 márciusában az utolsó.

Az adatfelvétel-sorozat közben folyamatosan készült a felvételek újra-felhasználhatóságát és ellenőrizhetőségét biztosító kétnyelvű dokumentációk és adatbázisok összeállítása, és archiválása a KDK-ban.

II. Disszemináció

Tervek

A kutatási terv disszeminációs ígéretei a következők voltak:

“We intend to complete, disseminate and discuss publicly (see work plan) at least five papers which aim for international readership (and thus are written in English) by the end of the project term (see work plan). At least three of them will be submitted to relevant high prestige scholarly journals (ranked as Q1 or Q2 by Scopus/MTMT) by the end of the project term (note that the project lasts for 24 months only). In the meantime, we publish a couple of Hungarian articles to promote scholarly and public discourse on framing issues and methodological questions. At least three of the papers are intended to be presented at important international conferences, and we intend to present our findings at the general conferences of the Hungarian Sociological Association during the project term. The project concludes with a full day long workshop at the Institute for Sociology.”

A záró beszámoló leadásáig elkészült tanulmányok

A projekt elhúzódása miatt az eredetileg elindítani tervezett disszeminációs folyamatok egy része sikeresen lezárult, így jobban látható a projekt publikációs “termékenységé”. Azonban az eredetileg tervezett kétéves időtartam alatt is több kézirat készült el, mint terveztük. Legfontosabb disszeminációs eredményeink röviden (a részletekhez lásd a publikációs táblázatot):

- A projektre eredetileg tervezett kétéves időtartam alatt az ígért öt (lásd fent) helyett hét kézirat nemzetközi disszeminációja indult meg (kéziratleadás folyóíratot vagy nemzetközi konferencia-paper leadása).
- Az eredetileg tervezett időtrtamon túlnyúló záró beszámoló beadásáig az eredeti időtartamra tervezett három helyett öt kéziratot küldtünk Scopus Q1-Q2-es kategóriájú nemzetközi szakfolyóíratához.
- 2020 októberéig végül öt impakt faktoros publikáció jelent meg a kutatás keretében folytatott munka eredményei alapján (eredetileg a tervezett rövid időtartam miatt nem számltunk megjelenésekkel). Ezek közül egy publikáció jelent meg Q1-es, további kettő Q2-es és további kettő Q4-es külföldi folyóiratban. További két kézirat az első folyóirat elutasítása után újra beadásra vár.
- A “Stream A” kihívásaira reflektálva megjelent egy 15 íves, a morállal foglalkozó elméleti monográfia (2019-ben, a Gondolat Kiadó gondozásában). Továbbá a beszámoló idején publikálás alatt van a monográfia 8 íves folytatása, szintén a Gondolat Kiadó gondozásában (a tervben nem ígértük monográfiákat).
- Két magyar nyelvű folyóiratcikk és egy könyvfejezet jelent meg (a tervben nem számszerűsítettük a magyar nyelvű publikációkat: “we publish a couple of Hungarian articles”).
- Az eredetileg tervezett időtartam alatt a vállalt három helyett négy elkészült kéziratot mutattunk be rangos nemzetközi konferenciákon. A záró beszámolóig további két konferencia-prezentáció/paper valósult meg.
- Ígéretünkhez híven, mind a 2017-es mind a 2018-as MSZT-konferencián bemutattuk eredményeinket, ráadásul nem egyéni előadóként, hanem különálló szekciót alkotva (lásd: [itt](#) és [itt](#) – Janky névre keresve lehet eljutni az említett szekciókhoz).
- A projekt keretében nyolc előregisztrációt készítettünk elő nemzetközileg elismert tudományos archívumokban, ahol hipotéziseinket és elemzési eljárásainkat előre rögzítettük. Erre vonatkozó ígéretnek nem szerepeltek a kutatási tervben, de fontos fejleménynek tekintjük. Az előregisztrációk komoly lépések az elemzések és a tanulmányok elkészítéséhez, egyfajta „proto-tanulmányoknak” tekinthetők:
 - o <http://egap.org/registration/3041>
 - o <http://egap.org/registration/4372>
 - o <http://egap.org/registration/5459>
 - o <https://osf.io/k9dtw/>
 - o <https://osf.io/p9eb8/>
 - o <https://osf.io/search/?q=herke&page=1>

- <https://osf.io/kngvd/>
- <https://osf.io/ksc8p/>

III. Tartalmi eredmények

A projekt szerteágazó kutatómunkájából a kutatás eredeti kérdésfeltevési nyomán haladó kutatások eredményeit emeljük ki (a publikációs lista elemeinek egy része teljes kézirat szövegeket is tartalmaz). Nevezetesen, azt mutatjuk be, hogyan és milyen mechanizmusok révén befolyásolják a marginális csoportok iránti (közpolitikai attitűdökkel mért) szolidaritást –egymás hatásával összefonódva – általános elvek vs. csoportbefolyás, a téma bemutatása, a kérdések megszövegezése, és a kurrens közéleti diskurzus.

Témakeretezés és közpolitikai attitűdök

A projekt egyik fő iránya az önérdeken és univerzális morális megfontolásokon alapuló inherens, stabil preferenciákra vonatkozó modellek felülvizsgálata volt. A kutatás keretében végzett survey-kísérletekben az aktuális társadalmi környezetben jelenlévő és a kérdőívben elhelyezett ingerek közpolitikai attitűdökre gyakorolt hatását vizsgáltuk. A vizsgált közpolitikai témák az aktuális közéleti diskurzushoz igazodtak.

A klasszikus döntéseméleti modellek kezelni tudják a keretezési hatásokat. A keretezés során egy-egy kérdés más és más megvilágításba kerül, más és más aspektusai kerülnek előtérbe; és ez hatással lehet a kérdéssel kapcsolatban kialakuló véleményekre. A keretezés révén tehát változtatni tudjuk a megfigyelt véleményeket, azonban e változások iránya stabilan előrejelezhető.

A kutatásban, a survey-kísérletek segítségével a fenti tézis felülvizsgálatára vállalkoztunk.

Hipotézisünk az volt, hogy a közéleti diskurzus megváltoztatja a közpolitikai témák keretezésének véleményekre gyakorolt hatását. Aktuális közéleti kérdések kérdőíves felmérésen belüli keretezése (framing) valójában előfeszítés (priming), amelynek során a keretezés által előtérbe tolt szempontok és konnotációk mellett a valós diskurzus során felmerült szempontok előhívása is megtörténik – akkor is, ha azok előhívását a keret önmagában nem támogatja.

A kérdést a menedékkérőkkel kapcsolatos politikák megítélésével kapcsolatban vizsgáltuk. Egy előző projekt felmérésében, 2015 szeptemberében a menekültek érkezésével kapcsolatos hírek véleményalkotásra gyakorolt rövid távú hatását, valamint a hírfogyasztási szokások és a vélemények együttjárását vizsgáltuk. A téma további vizsgálatára survey-kísérletek sorozatát végeztük el 2015 ősztől 2016 nyaráig. A kérdőívhez a menekültkérdést bemutató újságcikkekét állítottunk össze. A cikkek hangvételét, képanyagát és szóhasználatát szisztematikusan variáltuk és az egyes verziókat véletlenszerűen rendeltük az egyes kérdezettekhez.

A kísérletekben azt vizsgáltuk, hogy egyes, a menekült-kérdéssel foglalkozó médiatartalmaknak, konkrétan a kérdés keretezésének milyen hatása lehet az adott tartalmat fogyasztó választók preferenciáira egy olyan időszakban, amikor a téma központi helyet foglal el a tömeg- és a kormányzati kommunikációban. Elemzéseinkben különös figyelmet szentelünk azon választók véleményének és a manipulációkra adott reakcióinak, akik az átlagosnál jelentősen erősebben/gyengébben voltak kitéve a téma kormányzati tematizálásához kötődő információknak.

Kísérleteink eredményei arra utalnak, hogy az egyes hírtartalmak keretezésének befolyásolási képessége jelentősen korlátozott a jelenlegi magyar kontextusban. Azt találtuk, hogy amennyiben kimutatható valamilyen hatása a kérdőívekben prezentált hírtartalmaknak, az független a hírtartalomban uralkodó témakerettől. Nevezetesen, a téma felvetése az, ami képes befolyásolni a kinyilvánított attitűdöket, és nem az, hogy miképpen prezentálja egy-egy riport a témát. 2015 végi felmérésünkben mind a pozitív, mind a negatív témakeretezésű cikk hatására csökkent a menedékkérők befogadását támogató válaszadók aránya, azaz a hírek olvasását követően a keretezéstől függetlenül nőtt a kormány menekültellenes álláspontját támogatók aránya. Ez az eredmény a politikai elitnek a diskurzust befolyásoló képességére mutat rá, és arra, hogy aktív kormányzati kommunikáció esetén korlátozott lehet a kormányzati szándéktól független hírtartalmak előállítóinak állampolgári véleményekre gyakorolt befolyása

Szóhasználat és közpolitikai attitűdök

Menedékkérőkkel kapcsolatos politika vonatkozásában külön vizsgáltuk a szóhasználat hatását. Ez részben módszertani kérdés, amely ugyanakkor a politikai kommunikáció és a hírkeretezés eszköztárának is része.

A menedék-politikával kapcsolatos attitűdökre vonatkozóan a legjobban kidolgozott vizsgálat a kérdésfeltevésben és a téma keretezésében alkalmazott szóhasználat hatását vizsgálta, a laboratóriumi és a természetes kísérlet módszereinek összekapcsolásával. A vizsgálatban a kérdeztettek véletlenszerűen kiválasztott fele “menekültekről”, a másik fele pedig “bevándorlókról” nyilatkozott. A természetes kísérlet alapja, hogy 1) az első felmérés egy politikai kampány kezdeti időszakában (2015-ben, egy előző projekt finanszírozásában) készült, a másik pedig a kampány hét hónappal későbbi szakaszában (2016-ban); továbbá, hogy 2) a téma a kampányt megelőzően alig szerepelt a közéleti diskurzus napirendjén. E feltevést médiaelemzéssel ellenőriztem.

A kiindulópont az a népszerű hipotézis volt, miszerint a szóhasználat fontos keretező eszköz, mivel a különböző alakú, bár azonos jelentésű szavakhoz eltérő konnotációk kötődhetnek. E konnotációk különböző szempontokat tolnak előtérbe illetve szorítanak háttérbe. A kísérlet-sorozatban azt vizsgáltam, hogy ez a keretező eszköz stabilan működik-e az időben.

Az eredmények a szóhasználat keretezési hatásának változására világítanak rá. A kezdeti időszakban a válaszadók sokkal szolidárisabbak voltak a “menekültekkel” mint a “bevándorlókkal”. A témáról folyó közéleti diskurzus (intenzív kormányzati kampány) azonban idővel elnyomta ezt a keretezési hatást. Ez úgy valósult meg, hogy a politikai kampány során a “menekült” koncepciója beszenyeződött, és idővel ugyanolyan konnotációk tapadtak hozzá, mint korábban (és később) a “bevándorlókhöz”.

Nagyon fontos eredményekre jutottunk a médiatartalmak és a médiafogyasztás elemzésének bevonásával. Az adatok ugyanis azt mutatják, hogy a szóhasználat hatása nem tűnik el azok körében, akik szinte kizárólag olyan tömegkommunikációs forrásokból tájékozódnak közéleti kérdésekről, ahol a kampány során domináns volt a “bevándorló” szó használata (kerülték a “menekült” megnevezést). Tehát a menekült szó relatív beszennyeződése épp azok körében nem történt meg, akik szinte kizárólag negatív keretben értesültek a menekültválság eseményeiről.

A kutatás egyik fő tanulsága, hogy a szavak hatalmát hajlamosak vagyunk túlbecsülni. A szóhasználat az egyik legegyszerűbb keretelési eszköz, és valóban komoly hatása lehet a véleményekre, amikor az embereket őket kevésbé érdeklő, az aktuális közéleti napirenden nem szereplő témáról kérdezzük. Azonban amikor egy téma a figyelem középpontjában van, a szóhasználat önmagában nem képes pótolni a keretelés kifinomultabb eszközeit. Ráadásul, ha egy bizonyos csoport irányában negatív kampány során egyes médiatartalmak előállítói csupán a szóban forgó csoport irányában pozitív szóhasználatot próbálnak a témát átkeretezni, azzal azt kockáztatják, hogy beszennyeződnek a pozitív terminusok, és hatástalanná válik az átfogóbb, erősebb pozitív keretek egy fontos potenciális eszköze: a szóhasználat.

Identitás és közpolitikai attitűdök

Az önérdeken és univerzális morális megfontolásokon alapuló inherens, stabil preferenciákra vonatkozó modellek felülvizsgálatát a politikai identitás véleménybefolyásoló szerepének elemzésével folytattuk. A kísérletekben megpróbáltuk elkülöníteni az identitás által közvetlenül előhívott preferenciákat, az identitástól független véleményektől.

Azt a hipotézist vizsgáltuk meg, miszerint a politikailag elkötelezett szavazók közpolitikai attitűdjeit befolyásolja, ha a pártidentitásukat feltűnővé tesszük számukra, mielőtt véleményükről kérdezzük őket.

A hipotézis vizsgálatára előbb 2016-ban a menekültpolitikára vonatkozóan, majd – immár új kérdésekkel – 2018-ban, a magyarországi parlamenti választási kampány elején és végén végeztünk egy-egy survey-kísérletet. A válaszadóknak ez utóbbi vizsgálatban egy politikai viták középpontjában álló (civil szervezetek finanszírozása) és egy politikailag megosztó, de a közéleti diskurzusban nem szereplő (gyermekek után járó szavazójog) kérdésben kellett véleményt nyilvánítaniuk. A válaszadók egy része közvetlenül a fenti kérdések megválaszolása előtt más, aktuális politikai viták középpontjában álló kérdésekre válaszolt. Ez utóbbi kérdések a pártidentitás szembetűnővé tételét szolgálták. Az eredmények azt mutatják, hogy azok a politikailag elkötelezett válaszadók, akik számára pártidentitásukat szembetűnővé tettük, pártosabb – polarizáltabb – válaszokat adtak a civil szervezetek kérdésére, de nem a gyermekek utáni szavazójog kérdésére. Ezek – és más további – eredmények illeszkednek az identitás-alapú válaszadásra vonatkozó hipotéziseinkhez – amelyek megalapozásához egy formális modellt is kidolgoztunk, és amelyeket a mérés előtt közzétettünk.